

6. Sistemes naturals

En aquest capítol es presenta el medi natural del municipi de Santanyí. El primer apartat fa referència als ecosistemes (característiques de la flora i la fauna). El segon punt tracta el paisatge i les àrees d'especial valor natural de Santanyí, i el tercer les connexions biològiques del territori, analitzant els principals fluxos ecològics de l'entorn territorial.

Cal destacar que no es fa excessiva extensió en el tema de sistema hidrològic, la geologia i medi edafològic, que ja es tracten als apartats 2 i 10 d'aquest document.

6.1. Els ecosistemes

Els factors ambientals que incideixen en la distribució de la vegetació poden ser abiòtics (com el clima, la naturalesa dels sòls i la insularitat) i biòtics (que en el cas de Mallorca, principalment es relacionen amb la forta pressió humana). L'home ha modificat i alterat la vegetació amb diferents finalitats: guanyar llocs de pastures i conreus, extracció de productes amb interès econòmic com la fusta, etc.

6.1.1. La vegetació actual en el municipi de Santanyí

El terme presenta tota una sèrie d'associacions vegetals comunes a la resta de l'illa. Entre totes aquestes destaquen, per la seva extensió, els ullastrars i garballó i en menor mesura les garrigues de pinar.

- **Caracterització biogeogràfica de Santanyí**

Les comunitats vegetals del terme estan condicionades per tres factors poderosos: el clima, el tipus de sòl i l'impacte humà. És molt agosarat fer una predicció de quina vegetació hi hauria sense l'existència del factor humà. Presumiblement, no s'assemblaria gaire a l'actual, ja que els impactes i canvis de la vegetació han estat, i continuen essent, molt forts. A més, la pràctica desaparició de les espècies i comunitats de les zones amb sòls fèrtils (cultivats) o de les zones urbanitzades, juntament amb una introducció d'espècies al·lòctones, donaran com a resultat comunitats molt diferents de les que coneixem actualment.

La intensa ocupació humana basada en el notable aprofitament agrícola ha deixat la vegetació natural reduïda a sectors localitzats. Això no obstant, la superfície recolonitzada per les garrigues i boscs és nombrosa pel progressiu abandonament de les terres marginals i els secular rebuig per viure al litoral ha permès la conservació d'amples sectors de vegetació espontània prop de la línia de costa.

Sembla que la major part de les terres interiors del terme eren ocupades – en condicions naturals – per boscos d'alzinar litoral (*Cyclamini – Quercetum illicis typicum*), mentre que en el litoral i algunes localitzacions septentrionals es trobaven plantes més adaptades a l'aridesa provocada pel substrat calcari i relacionades amb la marina d'ullaastre (*Cneoro ceratonieton*).

Aquesta comunitat (*Cneoro tricocci-Ceratonietum siliquae*) és una agrupació vegetal exclusiva i endèmica de Mallorca. Es caracteritza per viure en sòls molt prims on afloren crostes calcàries en superfície, les conegudes "marines". Les espècies que la componen estan molt adaptades a les condicions extremes de sequedat dels mesos d'estiu i presenten les fulles reduïdes i coriàcies (alguns representants d'aquesta agrupació són l'ullaastre, la mata o el llampúdol). D'altra banda, algunes de les espècies són molt interessants perquè són endemismes (per exemple la rapa blava) o plantes mediterrànies de distribució molt reduïda (per exemple l'escanyacabres).

A Santanyí, es conserven uns pocs boscos d'alzina, que arrelen especialment a indrets amb litologies margoses i amb una major pluviometria. Allà a on es troben més és en el Puig de ses Donardes, al sud de la Serra de Llevant. En general, per tot el terme, és possible trobar exemplars aïllats o petits redols d'alzina.

Les garrigues ocupen una part molt significativa del territori. De fet, existeix una franja quasi contínua d'ullastrar que recorre de nord a sud el terme paral·lela al litoral, encara que amb una amplària molt variable. Aquesta franja està formada per les restes d'una formació molt més extensa que es va reduir significativament amb les rotes i arran de la introducció de l'ametller a partir del segle XIX. A les parts més seques del sud del terme, les marines litorals contenen un nombre considerable d'exemplars arbustius de savina. (zona de Mondragó).

Un altre hàbitat idoni per a l'ullastrar és la plataforma de l'extrem nord-occidental del terme, on les garrigues que s'inicien al terme de Santanyí connecten amb les formacions que caracteritzen la Marina de Llevant i la zona de Felanitx.

Les marines d'ullastre són la vegetació predominant de les àrees de relleus més abruptes, encara que sovint acaben presentant una coberta de pi blanc

Com a vegetacions localitzades destaca l'arbrat de ribera a les vores dels torrents més funcionals (torrent de Portopetro, zona de s'Amarador, de Cala Mondragó, etc.), amb polls blancs (*Populus nigra*).

A aquests mateixos espais arrela el canyar, força presents a Mondragó. Als trams amb escorrentia quasi permanent es pot assenyalar la presència d'espècies adaptades a aquests, circumstància com la bova (*Typha ssp*).

A les penyes del rocallós litoral s'assenyala la presència d'espècies adaptades a les condicions hostils d'aquest medi com el fonoll marí (*Crithmum maritimum*), les saladines (*Limonium ssp*) i els gatovells (*Launaea cervicornis*).

Les albuferes i estanyols litorals han perdut gran part de la vegetació que els és pròpia, però es pot assenyalar la profusió de canyet (*Phragmites communis*) a les restes de la zona humida de s'Amarador, així com també de tamarells (*Tamarix ssp*).

L'ullastrar és una altra comunitat molt estesa a Mondragó i que presenta un sotabosc dominat per la garriga de xiprell i romaní i, en línies generals, està molt estesa per tot el municipi.

Un altre tipus d'ecosistema que es troba a Santanyí és el constituït per les espècies rupícoles, (a l'apartat de flora i fauna de Mondragó es detallarà més)

A les zones amb roques toves (margues) que encara que presentin sòls més desenvolupats tenen la particularitat d'estar formades per partícules molt fines (llims i argiles), que els fan poc permeables i, per tant, poc aprofitables per al conreu. Les espècies que componen aquesta comunitat es caracteritzen per presentar també fortes adaptacions a la sequera. Així, dominen les formes amb fulles en forma d'agulla (pi, xiprer, romaní, etc.), o bé fulles que es deshidraten fortament els mesos d'estiu (estepes).

D'aquest grup de comunitats són característiques una sèrie d'espècies endèmiques com *Lotus tetraphyllus* (molt escàs) i algunes orquídies.

Cal citar la comunitat de les dunes, amb espècies com el card marí, el lliri de platja i d'altres que es troben en clara regressió per l'efecte de l'ús humà massiu de les platges.

Santanyí també disposa d'un important nombre de comunitats d'ecologia molt variada: pastures seques, comunitats aquàtiques, bosquines de marges de torrent, bardisses, comunitats nitròfiles rupícoles, etc.; juntament amb tot un grup de comunitats seminaturals lligades a la presència humana: comunitats de camps de conreu, comunitats de vores de camins, d'horts, solars i femers. Tota aquesta varietat d'ambients, fa que la diversitat vegetal del terme sigui alta.

Al final de l'apartat s'hi exposa una taula amb totes les espècies de flora observades a Santanyí (és susceptible d'ampliar el nombre d'espècies).

Aquest apartat es complementa amb una apartat posterior referent al Parc natural de Mondragó (apartat 6.2.3.).

• Els endemismes

Els endemismes són espècies que tenen una distribució limitada en una àrea geogràfica determinada i, en general, reduïda. A les Balears es troben aproximadament 150 endemismes vegetals, la meitat dels quals són exclusius de l'Illa de Mallorca; la resta es presenten a les altres illes o bé són compartits amb altres illes mediterrànies.

A les àrees naturals de Santanyí s'han observat unes 18 plantes endèmiques (vegeu la taula 6.1.1.). Les plantes endèmiques tenen una importància especial pel fet de ser exclusives d'una determinada àrea, en general de petites dimensions i, per això, poden ser més fràgils o vulnerables davant alteracions del medi. La majoria de les presents a Santanyí són plantes que trobam dins l'ullastrar (molt present en el municipi, sobretot a la zona de Mondragó) i, per tant, qualsevol alteració d'aquest hàbitat les pot posar en perill.

Una gran part de les espècies endèmiques de Santanyí, són presents a les diferents garrigues existents en el terme, al Parc Natural de Mondragó i als diferents ANEIs. (que n'hi ha un total de 3)

Taula 6.1.1.

Endemismes observats en el terme de Santanyí

Nom científic	Família	Nom vulgar
Aetheorhiza bulbosa	Compostes	Calabruix
Arum italicum	Aràcies	Rapa
Arum pictum	Aràcies	Rapa blava
Bellis annua	Compostes	Margalideta
Clematis cirrhosa	Rununculàcies	Vidalba
Cyclamen balearicum	Primulàcies	Pa porcí
Dactylis glomerata	Gramínies	Fenàs mascle
Daucus carota	Umbel·líferes	Fonollassa
Dorycnium suffruticosum	Leguminosae	Socarrell / gatell
Foeniculum vulgare	Umbel·líferes	Fonoll marí
Hypericum balearicum	Guttiferae	Estepa joana
Limonium biflorum	Plumbaginaceae	Saladina
Lotus tetraphyllus	Papilionàcies	Trèvol de quatre fulles
Pallenis spinosa	Compostes	Ull de bou
Rosmarinus officinalis	Labiades	Romaní
Rubia peregrina	Rubiàcies	Rotgeta
Smilax aspera	Esmilacàcies	Aritja
Teucrium marum	Labiades	Coixinet de monja

Font: Varies fonts. 2006

- **Les espècies protegides**

A Santanyí hi ha 8 incloses en el catàleg balear d'espècies vegetals amenaçades (Decret 24/1992), amb la categoria "d'interès especial". La majoria són espècies d'orquídies.

D'acord amb aquest decret, no és permès de destruir, recol·lectar, vendre o naturalitzar (dissecar) qualsevol espècie d'orquídia autòctona sense l'autorització específica de la Direcció General del Medi Ambient del Govern Balear. Pel que fa al llampúdol, aquesta espècie rep un grau de protecció inferior, i només es requereix l'autorització de la Direcció General de Medi Ambient per a la seva recol·lecció amb finalitats comercials o industrials.

Les orquídies citades a Santanyí tenen una distribució desigual, algunes són bastant abundants a tots els pinars i ullastrars com les sabatetes del Bon Jesús, amb un morro lluent i peludet, de mida petita i forma rara. D'altra banda, destaca per la seva gran talla, la mosca grossa (*Barlia robertiana*) força abundant a garrigues, alzinars, voreres de camins i zones alterades.

Pel que fa, està catalogats com espècie protegida i com hem anat veient al llarg del punt, la presència del pi és important i notable al llarg i ample del terme municipal de Santanyí. També hem de destacar els galls i la caputxina. (entre altres. Vegeu taula 6.1.2.)

El llampúdol és una espècie de distribució més àmplia, en particular dins les garrigues i pinars.

Taula 6.1.2.
Espècies protegides observades a Santanyí

Nom científic	Família	Nom vulgar
<i>Anacamptis pyramidalis</i>	Orquidàcies	Caputxina
<i>Barlia robertiana</i>	Orquidàcies	Mosca grossa
<i>Myrtus communis</i>	Myrtàcies	Murta
<i>Ophrys tenthredinifera</i>	Orquidàcies	Mosca vermella
<i>Orphys vermixia</i>	Orquidàcies	Sabatetes del Bon Jesús
<i>Pinus halepensis</i>	Pinàcies	Pi
<i>Rhamnus alaternus</i>	Ramnàcies	Llampúdol
<i>Serapias lingua</i>	Orquidàcies	Galls

Font: *Varies fonts. 2006*

La majoria d'espècies protegides o d'especial interès es troben repartides pels ANEI del Puig de ses Donardes, Cap de ses Salines, el Puig de Consolació i sobretot pel Parc Natural de Mondragó.

- **Les espècies singulars**

D'altra banda, hi ha una sèrie de plantes que tenen un especial interès botànic, bé sigui per la seva raresa dins el terme municipal, o bé per estar lligades a unes condicions ecològiques molt particulars (taula 6.1.3.).

Algunes, com el l'arboçera, la ruda són molt rares. El coscoll (*Quercus coccifera*) sembla una alzina baixa i és bastant rar a Mallorca; la seva àrea de distribució està molt fragmentada entre Artà, Manacor, Felanitx, Santanyí, Lluçmajor i la zona entre Palma, Puigpunyent, Calvià i Andratx.

Taula 6.1.3.

Espècies vegetals rares o molt localitzades de Santanyí

Família	Nom científic	Nom popular
Efedràcies	<i>Ephedra fragilis</i>	Ginesta borda
Ericàcies	<i>Arbutus unedo</i>	Arboçera
Fagàcies	<i>Quercus coccifera</i>	Coscoll
Polipodiàcies	<i>Polypodium cambricum</i>	Polipodi
Rutàcies	<i>Ruta angustifolia</i>	Ruda
Timeleàcies	<i>Daphne gnidium</i>	Matapoll

Font: *Varies fonts. 2006*

La ginesta borda (*Ephedra fragilis*), malgrat que sigui més típica de muntanya i de litoral, és present a Santanyí i és l'únic representant a les Balears de la seva família (efedràcies) i ordre (gnetates).

La ruda (*Ruta angustifolia*) que té la població més nombrosa als voltants i a l'interior de les garrigues de muntanya o reductes de la Serra de Llevant. El sud de la Serra de Llevant hi ha l'ANEI – 36 de la Consolació, el qual afecta a Santanyí. En l'actualitat poden trobar molt alterats.

Entre les plantes singulars s'han de destacar les espècies d'ambients humits (basses i torrents), hàbitats tan escassos com malmesos a Santanyí i a totes les illes Balears. Són plantes adaptades a unes condicions d'humitat molt particulars i poc freqüents en una zona tan seca com és Santanyí. Aquestes espècies apareixen en el torrent de Portopetro a les llacunes de s'Amarador, de Mondragó, etc. Cal destacar -entre altres- els ranuncles, les mentes, l'alisma o els equisets. Moltes d'elles tenen un interès especial com a plantes útils per a l'home, bé sigui com a aliment (els créixens), per a l'agricultura (la canya), per fabricar utensilis (els joncs), o per cordar cadires (la bova).

Per la seva conservació resulta vital que hàbitats com els dels torrents siguin conservats i restaurats, ja que són molt escassos en l'àmbit de la comunitat Balear

Santanyí no compta amb un registre d'arbres catalogats

- **L'agricultura ecològica a Santanyí**

En el 2005 hi havia un total de 46 parcel·les destinades a l'agricultura ecològica que representaven un total de 732,8 ha.

6.1.2. Fauna

La substitució de comunitats vegetals naturals per ambients transformats per l'home repercuteix directament en les espècies que l'habiten. La descripció de la fauna (invertebrada i vertebrada) existent al Santanyí, es redueix únicament a la descripció esquematitzada de les següents taules que poden servir per tenir una idea de la importància de la fauna al terme de Santanyí. N'hi ha d'endèmiques de les Balears.

• Vertebrats en el municipi

Respecte a la fauna vertebrada, a Santanyí és molt interessant la quantitat d'espècies que apareixen tenint en compte la seva ubicació geogràfica (sud-est de Mallorca). Cal tenir present que la pressió urbanística en determinades zones d'interès (per exemple a les voreres dels torrents o a la costa litoral) i l'increment de la població té unes repercussions molt greus sobre aquesta fauna.

Amfibis

Aquest grup de vertebrats es troba bàsicament representat per dues espècies: el granot i una subespècie de calàpet endèmica de les Balears (*Bufo viridis balearicus*), que ocasionalment es pot observar a la garriga, i vora les sèquies i safareigs. Segons el Llibre Vermell dels Vertebrats de les Balears, 2^a Ed., es troba dins la categoria de vulnerable.

Rèptils

Respecte als rèptils, l'espècie més comuna i coneguda és el dragó, present a quasi tots els indrets, des de les cases i carrers dels pobles fins a parets i marges del camp. A les Balears es creu que fou introduïda pels cartaginesos envers l'any 400 a.C., i s'han arribat a comptar més de 1000 exemplars / km². Un altre rèptil -sovint confós amb l'anterior- és el dragonet, el qual és menys nombrós, més petit i de coloració més rosada.

De les tres serps que hi ha a les Balears, a Santanyí n'hi ha dues, que pertanyen a la família dels colúbrids: la serp d'aigua i la serp de garriga. La primera és habitual a prop de l'aigua, safareigs, sèquies i basses, alimentant-se de calàpets i invertebrats. La serp de garriga és verinosa encara que inofensiva (el seu verí és poc potent i l'injecta per una dent interior), es pot observar en conreus i boscos.

També podem trobar la tortuga mediterrània. Aquesta tortuga està protegida per diverses directives i convenis europeus (Directiva 92/43/CEE, Conveni de Berna) i convencions internacionals (Convenció sobre el comerç internacional d'espècies amenaçades de fauna i flora silvestre CITES).

Ocells

El gran majoria d'espècies de vertebrats de Santanyí corresponen a aquest grup. La seva distribució ve condicionada principalment per l'hàbitat. Una divisió dels ocells pot fer-se tenint en compte la permanència o no de l'ocell tot l'any, es parla així d'ocells sedentaris (presents tot l'any) i d'ocells migradors (presentes només un període de l'any), podent dividir aquests darrers en nidificants (majoritaris a Santanyí) o no nidificants.

Pel que fa a les espècies migradores s'hi pot observar freqüentment:

- Hivernants: cega, cua-roja, rupit, tord, tord cellard , tord grívia. Etc.
- Estivals: cucut, tórtora, rossinyol, etc.

També es possible veure a la zona del Puig de la Consolació ferrerets comuns.

Cal recordar que Santanyí és una zona ZEPA (Zona d'Espacial Protecció de les Aus)

Mamífers

A Balears, la diversitat de mamífers no és elevada. Les espècies actuals foren introduïdes per l'home al mateix temps que s'extingia la fauna original illenca (*Myotragus balearicus*, *Nesiotites hidalgo*,...). Actualment, alguns dels principals mamífers de Santanyí són:

- L'erigó, que viu a garrigues i pinars no gaire espessos, encara que tampoc és estrany veure'l en conreus i prop de les cases de camp. La seva introducció sembla bastant recent ja que no s'han trobat restes seves a jaciments talaiòtics.
- Als boscos i camps trobem el mamífer més abundant de l'illa, el conill. Se'l pot veure tant en els terrenys boscosos com en els que no disposen de coberta vegetal. A la dècada dels noranta la seva població va disminuir bastant per la caça i la mixomatosi, però darrerament sembla haver-se recuperat, i fins i tot en alguna zona s'ha convertit quasi en una plaga. L'altre lagomorf present, però no tan abundant, és la llebre ibèrica, distingible per les seves grans orelles tacades de negre a l'extrem.
- El grup dels rosegadors que trobam està compost per quatre espècies: el ratolí de rostoll, el ratolí domèstic (més petit), de mida més grossa s'hi troba la rata traginera negra o de camp i la rata traginera terrosa, de ciutat o d'albufera. Ambdues conviuen, i segons el lloc on les trobam una domina sobre l'altra: la primera és més abundant a fora vila, però també apareix als nuclis urbans (sobretot a sotils i teulades de cases) i la segona, que és l'espècie d'introducció més recent (primera meitat del segle XIX), domina als nuclis urbans (clavegueres, soterranis, ...) i als ambients més humits.
- Els mamífers carnívors estan representats per dues espècies: la geneta i el mostel. La geneta, és present a tots els boscos, però mala d'observar degut als seus costums nocturns. S'alimenta sobretot de petits vertebrats i ocells encara que la ingestió de vegetals és important a la seva dieta. El mostel, resulta visible sovint saltant i desplaçant-se pels marges i parets de camins i garrigues.

Taula 6.1.4.
Catàleg general dels vertebrats del terme de Santanyí

	Nom comú	Nom científic
Amfibis	Calàpet	<i>Bufo viridis</i>
	Granot	<i>Rana perezii</i>
Rèptils	Dragonet	<i>Hemidactylus turcicus</i>
	Dragó	<i>Tarentola mauritanica</i>
	Serp d'aigua	<i>Natrix maura</i>
	Serp de garriga	<i>Macroprotodon cucullatus</i>
	Tortuga mediterrània	<i>Testudo hermanni</i>
Ocells	Xoriguer	<i>Falco tinmunculus</i>
	Perdiu	<i>Alectoris rufa</i>
	Guàtlera	<i>Coturnix coturnix</i>
	Tudó	<i>Columba palumbus</i>
	Falzia	<i>Apus apus</i>
	Puput	<i>Upupa epops</i>
	Oronella	<i>Hirundo rustica</i>
	Cabot	<i>Delichon urbica</i>
	Vitrac	<i>Saxicolata torquata</i>
	Mètlera	<i>Turdus merula</i>
	Buscuret de cap negre	<i>Sylvia melanocephala</i>
	Picamosques	<i>Muscicapa striata</i>
	Ferrericó	<i>Parus major</i>
	Capxerigany	<i>Lanius senator</i>
	Teulader	<i>Passer domesticus</i>
	Pinsà	<i>Fringilla coelebs</i>
	Garrafó	<i>Serinus serinus</i>
	Cadenera	<i>Carduelis carduelis</i>
	Verderol	<i>Carduelis chloris</i>
	Passarell	<i>Carduelis cannabina</i>
	Sol·lera	<i>Miliaria calandra</i>
	Hortolà	<i>Emberiza cirius</i>
	Tòrtera	<i>Streptotelia turtur</i>
	Mussol	<i>Otus scops</i>
	Sabel·lí	<i>Burhinus oedicephalus</i>
	Cucui	<i>Cuculus canorus</i>
	Óliba	<i>Tyto alba</i>
	Mussol reial	<i>Asio otus</i>
	Formiguer	<i>Jynx torquilla</i>
	Rossinyol	<i>Luscinia megarhynchos</i>
	Butxaqueta	<i>Cisticola juncidis</i>
	Trencapinyons	<i>Loxia curvirostra</i>
	Mamífers	Ericó
Llebre		<i>Lepus capensis</i>
Conill		<i>Orytolagus cuniculus</i>
Ratolí de rostoll		<i>Apodemus sylvaticus</i>
Rata traginera negra		<i>Rattus rattus</i>
Rata traginera terrosa		<i>Rattus norvegicus</i>
Ratolí domèstic		<i>Mus musculus</i>
Mostel		<i>Mustela nivalis</i>
Mart		<i>Martes martes</i>
Geneta		<i>Genetta genetta</i>

Font: Varis fonts. 2006

- **Invertebrats del terme de Santanyí**

Tal com es pot apreciar a la taula, els grups d'alguns invertebrats a Santanyí, es divideixen entre coleòpters (escarabats) i gastròpodes (caragols). En els torrents també ens apareixen dues espècies d'aranyes (taula 6.1.5.).

Taula 6.1.5.
Invertebrats de Santanyí

Comunitats del medi agrícola	Coleòpters	<i>Copris hispanus</i>
		<i>Aphodinus</i>
		<i>Bubas bison</i>
		<i>Euoniticellus fulvus</i>
		<i>Ontophagus taurus</i>
		<i>Capnodis tenebrionis</i>
		<i>Timarcha balearica</i> *
		<i>Trichodes umbellatarum</i>
Gastròpodes	<i>Helix aspersa</i>	
	<i>Eobania vermiculata</i>	
	<i>Otala lactea</i>	
	<i>Otala punctata</i>	
Espècies associades a la presència humana	Coleòpters	<i>Blaps gígas</i>
		<i>Blaps lethifera</i>
		<i>Blaps lusitanica</i>
		<i>Elenophorus collaris</i>
		<i>Crypticus gibbulus</i>
		<i>Scaurus striatus</i>
		<i>Scaurus punctatulus</i>
		<i>Gonocephalum</i>
		<i>Glabrasia depressa</i>
	Gastròpodes	<i>Cochlicella acuta</i>
		<i>Theba pisana</i>
		<i>Trochoidea elegans</i>
		<i>Cernullea virgata</i>
		<i>Caracollina lenticula</i>
		<i>Ferussacia foliculus</i>
Invertebrats de les garrigues d'ullastre	Coleòpters	<i>Tropinota squalida</i>
		<i>Oxythirea funesta</i>
		<i>Misolampus goudoti erichsoni</i>
		<i>Monochamus galloprovincialis</i>
		<i>Stenosis intricata</i>
		<i>Pachychila sublunata</i>
		<i>Asida planipennis</i>
		<i>Phylan semicostatus</i>
	Gastròpodes	<i>Trochoidea frater</i>
		<i>Trochoidea nyeli</i>
		<i>Iberellus companyonii</i>
Torrents	Gastròpodes	<i>Oxychilus lentiformis</i>
	Aràcnids	<i>Harpactea dufuori</i>
		<i>Malthonica balearica</i>

Font: *Varies fonts*, 2006

6.2. Elements paisatgístics destacats d'Especial Interès Natural i estat actual de la seva gestió

El paisatge de Santanyí, a l'igual que el de Mallorca, és el resultat de l'evolució natural i de la transformació d'un paisatge inicial després de milers d'anys de presència humana.

Ve determinat per la relació que s'estableix entre els diferents components (relleu, roca, sòl, aigua) i elements modeladors, tant abiòtics (aigua, vent, onades) com biòtics (vegetació, fauna i home).

Segons això, dins l'àmbit de l'estudi es pot destacar l'existència diverses zones o sistemes, que condicionen fortament el paisatge, que són l'hidroològic, l'espai rural i agrícola i les zones forestals.

A continuació es fa una breu descripció dels diferents sistemes, així com de les àrees naturals d'especial interès (disposin o no d'una figura de protecció territorial).

6.2.1. El sistema hidroològic

Santanyí s'emmarca dins tres Unitats Hidroològiques:

- 1) Unitat Hidroològica 18.19 de **Felanitx** que abarca els nuclis de Felanitx, Cales de Mallorca, Cas Concos, **Portopetro, Alqueria Blanca, part de Cala d'Or, S'Horta Calonge, part de Cala Ferrera** i Porto Colom.
- 2) Unitat Hidroològica 18.20 **Marina de Llevant** que la conformen el nuclis urbans de Porto Cristo, Costa de Manacor, **part de Portopetro, part de Cala d'Or, part de Cala Ferrera, Cala Mondragó, Cala Figuera, Cala Santanyí, Santanyí i Cala Llombards.**
- 3) Unitat Hidroològica 18.21 **Llucmajor – Campos**. Aquesta Unitat hidroològica abarca els dos municipi que du el seu nom i una part del municipi de Santanyí (Cap Salines, Punta de Can Barragot, etc.)

Els principals problemes relacionats amb la quantitat i amb la qualitat de les aigües subterrànies de les unitats hidrogeològiques d'aquesta àrea són la sobreexplotació, la intrusió marina i la contaminació.

Les causes principals de contaminació són les activitats agropecuàries per l'ús de fertilitzants i plaguicides a l'agricultura; i les activitats urbanes com a conseqüència d'una inadequada evacuació i/o ubicació dels residus.

6.2.2. Els sistemes agrícoles i ramaders. Usos del sòl

La superfície forestal comprèn el 2.979 ha del total del municipi. La garriga n'és la comunitat més extensa. Concretament hi ha dos tipus de garriga: la d'ullastre i la de garlanda i xiprell.

La primera és constituïda, a més de l'ullastre, per alguns exemplars de pins, arbusts (com l'aladern de fulla estreta, l'estepa llimonenca, la lletrera arbustiva, la mata i el romaní) i orquídiades (*Anacamptis pyramidalis*, la mosca vermella i la sabateta del Bon Jesús).

En canvi, la garriga de garlanda i xiprell creix acompanyada de l'argelada, l'herba de Sant Ponç i el romaní.

A l'àrea litoral, la garriga sovint s'alterna amb el conradís i ocupa considerables extensions de sa vallet, sa talaia Grossa i Cala Santanyí, mentre que a l'interior l'àrea més gran es situa a Son danús.

El pinar, la segona comunitat amb més superfície, és especialment abundós i voltant del cap de ses Salines i les cales de s'Almunia i Montdragó, de la marina, i a la talaia des Pi, el puig Gros i la penya de sa Cova negra, de la zona interior.

Entre les comunitats vegetals de distribució espacial reduïda hi ha, damunt les roques costaneres, l'associació dels coixinets de monja *Launaea cervicornis* i *Astragalus balearicus*, ensopegall i fonoll marí i, sobre les platges, el borró, el card marí i el lliri blanc de marines.

El savinar es fa a alguns indrets rocosos de la costa i al barranc de s'Amarador.

L'alzinar es redueix bàsicament als comellars dels torrents d'en Boqueres i de ses Coves del Rei.

Finalment, als sectors humits. Es donen l'herba saladada, el jonc i la saladina, al voltant de l'estany de ses Gambes, i les comunitats de canyissar de *Phragmites australis*, l'herbassar de *Ruppia*, la jonquera i el salicorniar, als estanyols de s'Amarador i de la font de n'Alis.

Arran de la Llei d'espais naturals i de règim urbanístic de les zones d'especial protecció de les Illes Balears (1991) varen ser declarades àrees naturals d'especial interès i rurals d'interès paisatgístic 3.778 ha del voltant del cap de ses Salines, 237 ha del puig de Consolació i 196 ha del puig de ses Donardes.

Aquestes superfícies també comprenen terrenys dels termes de ses Salines i de Felanitx.

El conradís ocupa entorn al 60 % de la superfície. Els cultius de secà (el 93,67 % del total del conrat) es dediquen sobretot a l'ametllerar, els cereals i els farratges.

En general, el primer es practica als costers i replans, mentre que els herbacis es conren als indrets més baixos.

El regadiu, amb solament el 3,72 %, es dedica als farratges i a les hortalisses i es concentra bàsicament a alguns horts aïllats prop des Llombards.

Taula 6.2.1.
Superfície agrícola de Santanyí. 1999

Superfície agrària total	11.087
Total terres llaurades	4.635
Herbavis	3.178
Fruiters	1.221
Altres	236
Total terres no llaurades	6.451
Terres per a pastures permanents	237
Prats o prades	-
D'altres superfícies	237
Espècies arbòries forestals	1.202
D'altres superfícies	5.013

Font: Cens agrari 1999. Illes Balears

6.2.3. Les Àrees d'Espacial Protecció d'Interès

Es considera sòl rústic protegit aquell comprès dins les àrees sotretes al desenvolupament urbà, per a la qual, en raó dels seus valors excepcionals, la preservació de la fauna, la flora i el manteniment de la biodiversitat, s'estableix un règim especial de protecció diferent del general. Aquestes àrees estan constituïdes per les categories següents:

- Àrees Naturals d'Espacial Interès d'Alt Nivell de Protecció (AANP).
- Àrees Naturals d'Espacial Interès (ANEI).
- Àrees Rurals d'Interès Paisatgístic (ARIP).
- Àrees de Prevenció de Riscos (APR).
- Àrees de Protecció Territorial (APT).
- Sòl Rústic Comú (SRC).
- Àrea d'Interès Agrari (AIA).
- Àrea de Transició (AT).
- Sòl Rústic de Règim General (SRG).

Una part dels sistemes descrits anteriorment disposen d'elements de protecció especial: les Àrees d'Espacial Protecció d'Interès, les quals estan integrades dins el que coneixem com a LEN (Llei d'Espais Naturals). Aquestes àrees venen definides per la Llei 1/1991, de 30 de gener, que defineix les àrees d'especial protecció (pels seus excepcionals valors ecològics, geològics i paisatgístics) i estableix les mesures i condicions d'ordenació territorial i urbanística precises per a la seva conservació i protecció.

Dins de les Àrees d'Espacial Protecció d'Interès hi trobem les categories d'Àrea Natural d'Espacial Interès (ANEI), Àrea Rural d'Interès Paisatgístic (ARIP) i Àrea d'Assentament dins Paisatge d'Interès.

Taula 6.2.2.

Regulació d'usos en les diferents àrees d'espacial protecció d'interès

	Sector Primari			Sector Secundari		Equipaments		Altres			
	Activitats extensives	Activitats intensives	Activitats compleme.	Indus. Trans. Agrari	Indústria General	Sense Construcció	Resta Equipaments	Activitats Extractives	infraestructures	Habitatge Unifa-Aïllat	Protecció i Educ. Ambiental
AANP	1	2	2 - 3	2 - 3	3	2 - 3	3	3	2 - 3	3	2
ANEI	1	2	2	2 - 3	3	2	3	2 - 3	2	3	1
ARIP	1	2	2	2	3	2	2	2 - 3	2	2	1
APR	1	2	2	3	3	2 - 3	3	2 - 3	2 - 3	3	2
APT	1	2	2	2	3	2	3	2 - 3	2	3	1
AIA	1	1	2	2	2 - 3	2	2	2 - 3	2	2	1
AT	1	1	2	2	3	2	2	3	2	2	1
SRG	1	1	2	2	2 - 3	2	2	2 - 3	2	2	1

Regulació dels usos.

1. Admès sense perjudici del compliment de la normativa específica
2. Condicionat, segons estableix el Pla Territorial Parcial. Transitòriament les condicions seran les de l'Instrument de planejament general vigent o les de la declaració d'Interès general
- 2 – 3. Prohibit amb les excepcions que estableixi el Pla Territorial
3. Prohibit

L'article 6 de la Llei 6/1997, de 8 de juliol, del sòl rústic de les Illes Balears, determina que en tot cas es qualificaran com a sòl rústic protegit, amb manteniment del règim que resulti de la regulació específica:

- a) Els terrenys inclosos en l'àmbit de la Llei 1/1991, de 30 de gener, d'espais naturals i de règim urbanístic de les àrees d'especial protecció de les Illes Balears.
- b) Els terrenys que es declarin espais naturals protegits en virtut d'allò que disposa la Llei 4/1989, de 27 de març, de conservació de les espacios naturales y de la flora y fauna silvestres.
- c) Els terrenys que determinin els instruments aprovats a l'empara d'allò que disposa la Llei 8/1987, d'1 d'abril, d'ordenació de les Illes Balears.
- d) Els terrenys que determinin els plans i normes de la Conselleria d'Agricultura, Comerç i Indústria o de la Conselleria de Medi Ambient, Ordenació del Territori i Litoral".

L'article 21 de la Llei 6/99 de 3 d'abril, de les Directrius d'Ordenació Territorial de les Illes Balears i mesures tributàries, determina que els instruments d'ordenació territorial i els instruments de planejament general hauran de regular el sòl rústic i els seus usos i activitats amb subjecció a la Matriu d'Ordenació del Sòl Rústic i les seves definicions de l'annex I d'aquesta llei, a la Llei 6/1997 de 8 de juliol, del sòl rústic de les Illes Balears, i a la Llei 19/1995, de 4 de juliol, de modernització de les explotacions agràries; així mateix, establiran les normes urbanístiques i d'integració paisatgística i ambiental d'àmbit supramunicipal. Per les àrees naturals d'especial interès (ANEI), promoure les activitats tradicionals i aquelles que generin els recursos necessaris per a la conservació i que siguin compatibles amb les àrees naturals d'especial interès d'alt nivell de protecció (AANP).

La Llei 6/99 de 3 d'abril, estableix una protecció considerable per al sòl rústic, especialment a les ANEIs, ja que:

- Prohibeix les parcel·lacions urbanístiques dins tot el sòl rústic (fins i tot en caràcter retroactiu).
- Fa les ANEIs inedificables.
- Eleva la superfície de la parcel·la mínima per a poder construir a Eivissa i Formentera.
- Elimina les excepcions per edificar a petites parcel·les.

En les zones declarades com a ANEI, el sòl es classifica com a no urbanitzable d'especial protecció. A més els instruments d'ordenació territorial que es redactin, hauran de respectar les mesures i condicions a l'àmbit de les Àrees d'Espacial Protecció. En aquestes àrees només s'hi permetran les obres declarades d'utilitat pública, i la construcció de llars unifamiliars presenta diverses restriccions (es fixa la superfície mínima d'edificació en 20 Ha). D'altres de les restriccions i mesures que contempen són:

- Els Plans Especials sobre ordenació, catalogaran les edificacions de valor arquitectònic com cases de possessió, molins, ponts,... Les possessions podran fer petites obres d'ampliació per fer-les habitables, sempre que s'integri amb els valors arquitectònics catalogats.

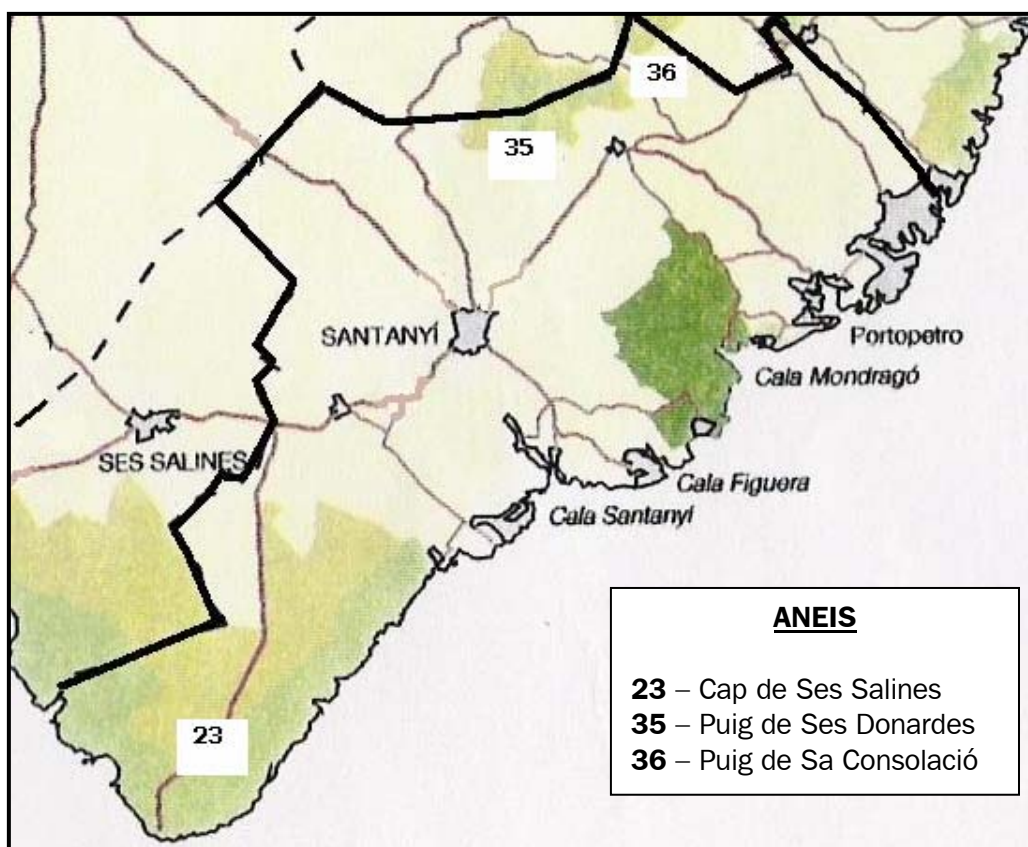
- Només s'obriran nous camins en els ANEIs i ARIPs en casos de justificada necessitat. Igual passa quan es vulgui instal·lar o passar, línies telefòniques o elèctriques.
- En els ANEIs i ARIPs, queda totalment prohibit la publicitat fixa mitjançant cartells o tanques.
- A les Àrees d'Espècial Protecció no es permetrà l'obertura de pedreres noves llevat de casos excepcionals (quan es determini per un Pla Director Sectorial de Pedreres). Les existents, podran mantenir la seva explotació amb limitacions.
- La cobertura vegetal natural de les zones boscoses de les Àrees d'Espècial Protecció sols podrà ser alterada en aplicació dels oportuns plans tècnics dictats per la Conselleria de Medi d'Agricultura i de Pesca.
- A aquestes zones no s'hi podran construir camps de golf.

Dins l'àmbit del municipi de Santanyí hi ha les següents ANEIs declarades: (Veure figura 6.2.1.)

- ANEI – 23 Cap de Ses Salines
- ANEI – 35 Puig de Ses Donardes
- ANEI – 36 Consolació

La superfície total d'hectàrees d'ANEIs en el municipi de Santanyí ascendeix a 2.186 ha., mentre que la superfície d'ARIP ascendeix a 1.233 ha.

Figura 6.2.1.
ANEIs de Santanyí

Font: Directrius d'Ordenació del Territori

- **Cap de ses Salines (ANEI – 23)**

Té una superfície de 1.762 ha.

L'Àrea Natural de Cap de Ses Salines constitueix l'espai protegit més meridional de l'Illa de Mallorca. Comprèn pràcticament tota la costa Sud de l'Illa, des de la Platja des Dolç, en el municipi de Ses Salines, fins a Cala S'Almonia, a Santanyí. En els seus voltants es localitzen dues zones humides, las llacunes salines de Ses Gambes i Es Tamarells (permanent i estacional, respectivament), que malgrat es situï a les afores de l'Àrea Natural, representen zones d'alt valor ecològic.

La vegetació de la zona es pròpia dels diferents ambients existents. En la plataforma calcària del interior predominen els matissars d'ullastre i llenrisca, mesclats en ocasions amb pinars en les zones més arenoses. Sobre les formacions dunars apareixen diferents comunitats vegetals que es distribueixen en bandes més o menys paral·leles a la línia de costa (gramínies fixadores d'arena, arbusts, matissars, pins i savines).

L'abundància de conills i llebres i la presència de la perdiu roja, fan de l'àrea un dels vedats privats de caça més cotitzats en l'Illa. La fauna costera inclou una petita colònia reproductora de cormorà emmoixella, nidant en els penya-segats corbs, xoriguer i altres rapaces. Per altre costat, les llacunes interiors acullen al hivern una població de varis centenars d'anàtids (ànedes, porrons, ànnera, anedó, etc.).

- **Es Puig de ses Donardes (ANEI – 35)**

Té una superfície de 196 ha.

És una Àrea Natural situada al sud de la Serra de Llevant, en la zona oriental de la Illa de Mallorca. És una zona d'elevat interès paisatgístic que es troba conformada per pujols de relleus suaus.

Entre les formacions vegetals més representatives, es troben els pinars de pi blanc, que recobreixen les vessants i les zones baixes, i els ullastres, que dominen els alts i la vessant sud. L'alzina està present en la vessant septentrional, a on les condicions d'humitat són més favorables per al seu desenvolupament.

La fauna que alberga la zona no és especialment abundosa, ressaltant, no obstant, la presència d'algunes espècies pròpies de pinar i cultius de secà amb arbolat i garriga.

- **Consolació (ANEI – 36)**

Té una superfície de 228 ha. Aquest espai protegit s'aixeca entorn al sud de la Serra de Llevant. Es tracte d'un conjunt de pujols dominats pel Puig Gros i entre els que es troba el Turó des Càrritx, sobre el qual s'aixeca l'Oratori de Consolació.

En la vessant meridional dels pujols es troben matissars d'ullastre, llenrisca i d'estepa blanca. Al nord, en les ombries, creixen boscos de pi blanc.

La fauna vertebrada està representada per grups com el de les aus, entre els que es possible veure ferrerets comuns, xoriguers, merles i capsigranys, o el dels mamífers, entre els que es troben conills, llebres, mostels o genetets.

6.2.3. El Parc Natural de Mondragó

Mondragó és Parc Natural des de l'any 1992 (Decret 85/1992), i des de l'any 1995 és Zona d'Espacial Protecció per a les Aus (ZEPA).

De les 785 ha del Parc Natural, 690 ha són de propietat privada i 95 ha són de propietat pública.

El Parc Natural de Mondragó és gestionat per la Conselleria de Medi Ambient del Govern de les Illes Balears, mitjançant una Junta Rectora en la qual participen, entre d'altres, representants de l'administració, dels propietaris, de la Universitat de les Illes Balears i de les associacions balears de conservació de la natura.

El Parc Natural de Mondragó es troba ubicat a Cala Mondragó, al sud de Mallorca, en el terme municipal de Santanyí. L'espai natural protegit comprèn la platja de s'Amarador, les dunes i la zona humida posterior, la platja de Mondragó, la zona humida anomenada ses Fonts de n'Alis i els penya-segats i les terres de cultiu i de garriga que envolten la zona.

Tot l'espai natural, tant les platges de fina arena blanca i aigües cristal·lines, com els espectaculars penya-segats i les zones d'interior, presenta un extraordinari interès durant tot l'any, havent-se convertit en un dels principals atractius turístics del terme municipal de Santanyí.

Figura 6.2.2.

Imatge de Cala Mondragó

Font: Ajuntament de Santanyí. 2006

• Flora i vegetació del Parc Natural de Mondragó

La riquesa florística de les Balears es deu a la situació de l'arxipèlag enmig de la Mediterrània occidental. Aquesta posició central explica la procedència tan diversa de les nostres plantes: de l'Orient Mitjà i del Mediterrani oriental; del nord d'Àfrica, de la península Ibèrica i d'Europa.

A Mondragó hi ha una gran diversitat florística, amb endemismes com el socarrell, que a Santanyí rep el nom de Gatell, i que es troba també a les illes de Menorca i Cabrera.

També hi ha espècies rares, és a dir de distribució reduïda, en contrast amb altres latituds on són abundants.

Un altre tipus d'espècies són les introduïdes per l'home i que sovint desplacen les espècies autòctones. És el cas del carpobrotus, d'origen sud-africà, que està desplaçant altres espècies com el limonium o el socarrell. Altres espècies introduïdes, i que també en desplacen d'altres menys competitives, són la vinagrella i la figuera de moro (que curiosament és d'origen americà); no tan agressiva, però també introduïda és el magraner.

S'ha de tenir en compte que el Parc Natural de Mondragó està ubicat en un clima mediterrani semiàrid amb una precipitació mitja anual d'uns 450 mm, i amb un substrat edàfic escàs i pedregós. Així doncs, la vegetació predominant en el Parc Natural de Mondragó és la màquia d'ullastre o ullastrar (Oleo-Ceratonion), comunitat molt estesa a Mondragó i que presenta un sotabosc dominat per la garriga de xiprell i romaní. Es tracta d'una garriga molt rica en espècies, algunes de les quals són enfiladisses, com l'aritja o el xuclamel.

Aquesta comunitat vegetal juntament amb el pi blanc (*Pinus halepensis*) i la savina (*Juniperus phoenicea*), aquesta més cap al litoral, formen un conglomerat de diverses espècies. Precisament aquesta comunitat, la savinar, és una comunitat molt interessant a Mondragó. Vendria a ser una variant de l'ullastrar però localitzat a les zones d'influència marina. L'escassetat de savinars a Mallorca es deu a la gran explotació de què fou objecte en el passat, a més de la extraordinària lentitud que presenta el seu creixement.

En aquests ambients, a més de les ja descrites, abunden altres com l'ullastre (*Olea europaea* var. *sylvestris*), el garrover (*Ceratonia siliqua*), la llentisca (*Pistacia lentiscus*), els aladerns de fulla estreta (*Phillyrea angustifolia* i *P. media*), l'estepa llimonenca (*Cistus albidus*, *C. salvifolius* i *C. monspeliensis*), el romaní (*Rosmarinus officinalis*), el ciprell (*Erica multiflora*), la lavanda (*Lavandula dentata*) i altres alzines relictas (*Quercus ilex*), que creixen més densament en el fons dels barrancs degut a que el substrat edàfic augmenta en grossor.

Aquestes formacions d'alzina es complementen amb el cirerer de Betlem (*Ruscus aculeatus*), el rotaboc (*Lonicera implexa*) i el ciclamen balear (*Cyclamen balearicum*).

També interessants són les comunitats de zones humides. Aquest és un ambient molt dinàmic en funció de l'oscil·lació del nivell de salinitat del hivern a l'estiu i d'anys plujosos a anys secs.

A partir d'aquesta oscil·lació de la salinitat de les aigües es produeix un fenomen d'expansió o regressió de les espècies adaptades a aigües més dolcenques o més salobres. L'interès d'aquest ambient a Mallorca es deu sobretot a la seva raresa. Aquestes zones humides estan formades, principalment, per canyís, jonc marí i tamarell.

Les dunes, els roquetams i els estanys són altres ambients que destaquen en el Parc Natural. En les maltractades formacions dunars de les platges del Parc, encara es poden observar el barrot (*Ammophila arenaria*), el card marí (*Eryngium maritimum*), la lletrera marina (*Euphorbia paralias*) i el narcís de mar (*Pancreatium maritimum*).

En els estanys salobres que es formen darrera les platges i que es nodreixen tant de les aportacions d'aigua dolça dels barrancs com de les infiltracions marines, creixen plantes adaptades com el càrritx (*Phragmites australis*) el jonc (*Juncus acutus*), el ballester (*Arthrocnemum macrostachyum*), l'herba salada (*Sarcocornia fruticosa*), els limonios (*Limonium companyonis* i *L. virgatum*), i el macròcit submergit denominat rupia marina (*Ruppia maritima*).

En els roquetams litorals la comunitat dominant és la Crithmo-Limonietum, formada pel fonoll marí (*Crithmum maritimum*) i les saladines (*Limonium* spp.). En aquests mateixos ambients, allunyant-se de la influència del mar, apareixen formacions pulvinars espinoses com *Launaea cervicornis*. També s'hi fa el socarrell, amb la seva forma característica de coixinet espinós i que dona nom a una comunitat.

Fora del litoral trobam una espècie dominant i que també dona nom a una comunitat: és la lletrerasa (com una lletrera grossa), que a Santanyí li diuem baladre. Aquesta planta perd la fulla a l'estiu, com altres moltes del nostre clima, amb l'objecte de resistir millor la sequera. És el cas semblant d'aquelles que marceixen (sequen) les fulles a l'estiu, com les estepes.

Un altre tipus d'ecosistema és el constituït per les espècies rupícoles, és a dir que viuen a penyals, ben damunt la roca. Això ho trobam a les parets dels barrancs de s'Amarador i de ses Fonts de n'Alis; i d'alguna manera també a les nombroses construccions de pedra en sec s'hi han adaptat aquestes espècies rupícoles, en el que seria un exemple d'evolució natural condicionada positivament per unes construccions humanes anteriors.

Un altre ambient predominant en el Parc són els camps de cultiu de secà, en ús o abandonats. En aquestes explotacions agrícoles podem observar diferents arbres adaptats a la sequera estival, com les figueres (*Ficus carica*), els garrovers (*Ceratonia siliqua*) i els ametllers (*Prunus dulcis*).

En els marges dels terrenys cultivats, o colonitzant els camps de cultiu abandonats, creix la típica vegetació arval ruderal, que en primavera ens ofereix una amalgama de colors composta, entre altres, per les flors de les roselles (*Papaver* spp.), el card (*Galactites tomentosa*), l'ull de bou (*Chrysanthemum coronarium*) i les següents crucíferes: *Sinapis*, *Raphanus*, *Eruca* i *Diplotaxis*.

Però el que més hi ha en el Parc són les orquídies que en aquest Espai Natural Protegit, apareixen àmpliament representats amb les espècies següents: *Barlia robertiana*, *Anacamptis pyramidalis*, *Serapias lingua*, *Serapias parviflora* i diverses espècies dels gèneres *Orchys* i *Ophrys*.

Finalment cal mencionar la gran diversitat de bolets que presenta el Parc, amb algunes espècies úniques a les Balears i molt interessants des del punt de vista miològic. Entre aquesta diversitat hi destaca: *Calocybe hypoxantha* var. *occidentalis*, *Amanita gracilior*, *Hygrocybe conicoides*, *Rhodocybe malençonii*, *Amanita gilberti* fo. *subverna*, *Sericeomyces subvolvatus* i *Leucoagaricus gaillardii* (totes pròpies de substrats arenosos).

A més a més en les màquies del Parc s'han trobat, com a novetat a les Illes Balears, una forma d'esclata-sang fins en el moment desconegut a les Illes (*Lactarius deliciosus* fo. *rubescens*).

Per últim, cal dir que el Parc Natural de Mondragó es pot considerar un gran espai humit i per la qual cosa, en la taula següent, s'exposa una taula amb espècies pròpies o característics d'aquest espais humits.

Taula 6.2.3.
Espècies vegetals lligades a ambients humits

Família	Nom científic	Nom vulgar
Alismàcies	<i>Alisma lanceolata</i>	Orella de llebre
Crucíferes	<i>Rorippa nasturtium-aquaticum</i>	Créixens
Dipsacàcies	<i>Dipsacus fullonum</i>	Pinta de morro
Equisetàcies	<i>Equisetum ramosissimum</i>	Coa de cavall
Ciperàcies	<i>Scirpus holoschoenus</i>	Jonc boval
	<i>Carex</i> sp.	Junça
Caràcies	<i>Chara</i> sp.	
Gramínies	<i>Arundo donax</i>	Canya
Juncàcies	<i>Juncus acutus</i>	Jonc
	<i>Juncus</i> sp.	Jonc
Fabàcies	<i>Dorycnium rectum</i>	Guixola
Labiades	<i>Mentha aquatica</i>	Herba-sana borda
	<i>Mentha pulegium</i>	Poliol
	<i>Mentha spicata</i>	Menta borda
	<i>Mentha suaveolens</i>	Herba-sana borda
Ranunculàcies	<i>Ranunculus aquatilis</i>	
	<i>Ranunculus bulbosus</i>	
	<i>Ranunculus ficaria</i>	Celidònia
	<i>Ranunculus macrophyllus</i>	
	<i>Ranunculus paludosus</i>	
	<i>Ranunculus parviflorus</i>	Pèl de moix
	<i>Ranunculus sardous</i>	
Tifàcies	<i>Typha angustifolia</i>	Bova

Font: Diverses fonts, 2006

- **La fauna en el Parc Natural de Mondragó**

La fauna del Parc Natural es diversa, concentrant-se, en la seva majoria, a les zones boscoses.

Entre els invertebrats destaquen el grup dels mol·luscos terrestres amb 36 espècies catalogades en el Parc, molts d'ells endèmics.

Els vertebrats estan representats majoritàriament pel grup de les aus.

En los estanys no és estrany observar l'àneda real (*Anas platyrhynchos*), la polla d'aigua (*Gallinula chloropus*), la fotja comú (*Fulica atra*), els xirlot (*Charadrius pluvialis*), el corriol petit (*Actitis hypoleucos*) i alguna que altre agró blanc (*Egretta garzetta*) o garsa real (*Ardea cinerea*).

En els penya-segats del Parc nidifica el falcó peregrí (*Falco peregrinus*) i és bastant probable veure el corb marí (*Phalacrocorax aristotelis*) i la gavina de audouin (*Larus audouinii*).

Las màquies i els camps de cultiu són l'hàbitat del sebellí (*Burhinus oedicnemus*), el tudó (*Columba palumbus*), la tórtora (*Streptopelia turtur*), el xoriguer comú (*Falco tinnunculus*), el puput (*Upupa epops*) de moltes espècies d'aus de l'ordre dels passeriformes destacant el ferreret comú (*Parus major*) i els busquerets (*Sylvia spp.*).

D'aquest darrer grup cal ressaltar l'endèmic busqueret balear (*Sylvia balearica*), la qual la seva àrea de distribució també abarca el Parc Natural de Mondragó. Entre els mamífers, els més abundants són l'eriçó (*Erinaceus algirus*), el conill (*Oryctolagus cuniculus*), la llebre (*Lepus granatensis*) i els rosegadors: rates (*Rattus rattus* y *R. norvegicus*), ratolins de camp (*Apodemus sylvaticus*) i rates d'aigua (*Elyomis quercinus*).

Més esquives són el mostel (*Mustela nivalis*), la geneta (*Genetta genetta*) i la marta (*Martes martes*).

Dels rèptils els més abundants són els dragó (*Tarentola mauritanica*) que a vegades s'observa a les parets seques existents.

També hi ha colobres de cogulla (*Macroprotodon cucullatus*) i en els estanys colobra d'aigua (*Natrix maura*). Cal comentar que en el Parc es du a terme un programa de reintroducció de la tortuga mediterrània (*Testudo hermanni*).

Dels amfibis el que abunda més és el calàpet verd (*Bufo viridis* ssp. *balearica*) espècie que es distribueix per diferents ambients. Molt menys abundants és la granota comú (*Rana perezi*).

Finalment cab comentar que la població íctica del Parc Natural de Mondragó, es limita a qualche múgil (mol·lusc) (*Mugil cephalus*) i qualche anguila (*Anguilla anguilla*); aquestes dues espècies penetren en els estanys des de el mar quan es produeixen barrumbades de torrent o fort onatge.

La gambúsia (*Gambusia affinis*) es va introduir a les zones humides del Parc per controlar les poblacions de moscards.

6.2.4. Llocs d'Interès Comunitari de Santanyí

A més de la LIC marina de la zona costanera de Santanyí (tota la costa del terme municipal, Mondragó i Cap de Ses Salines), hi ha algunes coves del municipi que han estat incloses dins aquesta classificació, donada la seva importància de la fauna cavernícola:

Taula 6.2.4.

Descripció de les zones catalogades com a LICs en el terme municipal de Santanyí

Cova	Aspectes destacables
Coves de Mondragó	La brioflora d'aquest lloc consta de 31 espècies: 7 hepàtiques i 24 molses. Entre aquests darrers cal destacar la presència d' <i>Acaulon triquetum</i> ja que aquesta és la única localitat de Mallorca a on ha estat trobada aquesta espècie.
Cova des Drac de Cala Santanyí	Cavitat d'origen càrstic predominantment horitzontal amb un recorregut superior als 30 m.
Cap de Ses Salines	En el interior de la zona es troben dues llacunes salobres de gran interès per la seva tipologia (una d'elles podria tenir origen càrstic) i pel seu bon estat de conservació
Cova des Rafal des Porcs	Cavitat d'origen càrstic predominantment horitzontal amb un recorregut superior als 15 m.

Font: Ajuntament de Santanyí i Ministeri de Medi Ambient. 2006

Figura 6.2.3.

Llocs d'Interès Comunitari al terme municipal de Santanyí

Font: Ajuntament de Santanyí i Ministeri de Medi Ambient. 2006

6.3. Connectivitat biològica del territori

La conservació del medi natural i la biodiversitat no depèn del manteniment d'un nombre d'àrees d'interès natural. El manteniment dels fluxos i processos ecològics passa per disposar d'un territori on les àrees naturals es connectin entre elles per franges de territori, o per un seguit d'illes separades per poca distància (no és el cas). Aquestes franges han de ser no urbanitzades i amb usos i activitats de baix impacte ecològic.

Els ANEIs que estan al terme municipal (un total de tres) estan força separats uns dels altres.

Per una part hi ha una unitat l'ANEI de Cap Salines, el qual és travessat per una carretera que va des de Llobards fins el propi far de Cap Salines. Ben a la vora hi ha l'estany de ses Gambes el qual crea un connexió amb aquest ANEI nº 23.

Al llarg i ample d'aquesta zona hi ha terres conreades i alguns reductes de càrritx. Aquest ANEI no té cap connectivitat amb la resta dels dos aneis que hi ha en el municipi. Els separen nuclis urbans (Santanyí, s'Alqueria Blanca, Es Llobards), carreteres, pedreres, etc.

Entre els altres dos aneis restants (el 35 i el 36) sí que hi ha més connectivitat. Els uneixen les formacions vegetals: pinars de pi blanc, els ullastres, l'alzina, etc.

Prova d'aquesta connectivitat és l'existència de la mateixa fauna als dos aneis, és a dir, xoriguers, merles, mostels o genetes.

També a aquest dos aneis (els uneix el pas del torrent de Portopetro

En darrer lloc, un factor de connectivitat biològica important entre aquest dues àrees naturals (el Puig de ses Donardes –35, i el Puig de La Consolació – 36), és l'afluent o petit ramal del torrent de Portopetro. De fet existeix una relació clara i molt concreta entre el propi torrent de els dos pujols.

A aquesta zona dels dos aneis no hi ha una alta densitat de carreteres. En tot cas cal destacar la carretera que uneix Santanyí i Cas Concos la qual volteja aquests dos aneis.

En general, a part de d'aquest nuclis, i les carreteres, una altre factor comunicatiu entre aquest zones o sistemes naturals (parlant dels tres aneis), són les terres de conreus, les quals s'entremesclen amb petits redols de d'ullastrar.

Noms comuns i científics de la flora existent a Santanyí.

Nom científic	Família	Nom popular
<i>Aceras anthropophorum</i>	Orquidàcies	-
<i>Aegilops ventricosa</i>	Gramínies	Blat de perdiu
<i>Aetheorhiza bulbosa</i>	Compostes	Calabruix
<i>Allium roseum</i>	Liliàcies	All
<i>Allium subhirsutum</i>	Liliàcies	All
<i>Althaea hirsuta</i>	Malvàcies	Malví hirsut
<i>Ampelodesmos mauritanica</i>	Gramínies	Càrritx
<i>Anacamptis pyramidalis</i>	Orquidàcies	Caputxina
<i>Anagallis arvensis</i>	Primulàcies	Anagall, picapoll
<i>Anthemis arvensis</i>	Compostes	Camamilla borda
<i>Anthyllis tetraphylla</i>	Papilionàcies	Trèvol de mamella de vaca
<i>Antirrhinum orontium</i>	Escrofulàcies	Gossets
<i>Arbutus unedo</i>	Ericàcies	Arbocera
<i>Arisarum vulgare</i>	Aràcies	Rapa de frare
<i>Arum italicum</i>	Aràcies	Rapa
<i>Arum pictum</i>	Aràcies	Rapa blava
<i>Asparagus acutifolius</i>	Liliàcies	Esparreguera d'ombra
<i>Asparagus albus</i>	Liliàcies	Esparreguera de moix
<i>Asparagus stipularis</i>	Liliàcies	Esparreguera vera
<i>Asphodelus aestivus</i>	Liliàcies	Albó o porrassa
<i>Asphodelus fistulosus</i>	Liliàcies	Cibollí
<i>Astragalus hamosus</i>	Compostes	Astràgal hamós
<i>Atractylis cancellata</i>	Compostes	Enreixada
<i>Avena barbata</i>	Gramínies	Cugula
<i>Avena sterilis</i>	Gramínies	Cugula
<i>Barlia robertiana</i>	Orquidàcies	Mosca grossa
<i>Bellis annua</i>	Compostes	Margalideta
<i>Brachypodium distachyon</i>	Gramínies	-
<i>Brachypodium retusum</i>	Gramínies	Fenàs reüll
<i>Briza minor</i>	Gramínies	Bellugadís
<i>Bromus hordeaceus</i>	Gramínies	Cua de guilla
<i>Bromus madritensis</i>	Gramínies	-
<i>Bunium bulbocastanum</i>	Umbel·líferes	-
<i>Bupleurum baldense</i>	Umbel·líferes	-
<i>Calendula arvensis</i>	Compostes	Llevamà
<i>Calicotome spinosa</i>	Papilionàcies	Argelada
<i>Carduus tenuiflorus</i>	Compostes	Card
<i>Carex halleriana</i>	Ciperàcies	-
<i>Centranthus calcitrapae</i>	Valerianàcies	Pedrosa
<i>Ceratonía siliqua</i>	Papilionàcies	Garrover
<i>Ceterach officinarum</i>	Polipodiàcies	Dauradella
<i>Chenopodium murale</i>	Quenopodiàcies	Blet de paret
<i>Cistus albidus</i>	Cistàcies	Estepa blanca
<i>Cistus monspeliensis</i>	Cistàcies	Estepa negra
<i>Clematis cirrhosa</i>	Rununculàcies	Vidalba
<i>Convolvulus cantabrica</i>	Convolvulàcies	-
<i>Convolvulus sp</i>	Convolvulàcies	Corretjola
<i>Crataegus monogyna</i>	Rosàcies	Cirerer de pastor
<i>Crepis triasii</i>	Compostes	Panconia de penyal

Nom científic	Família	Nom popular
<i>Crithmum maritimum</i>	Umbel·líferes	Fenoll marí
<i>Cuprina</i> sp.	Compostes	-
<i>Cyclamen balearicum</i>	Primulàcies	Pa porcí
<i>Dactylis glomerata</i>	Gramínies	Fenàs mascle
<i>Daphne gnidium</i>	Timeleàcies	Matapoll
<i>Daucus carota</i>	Umbel·líferes	Fonollassa
<i>Desmazeria rigida</i>	Gramínies	-
<i>Dorycnium hirsutum</i>	Papilionàcies	Botja peluda
<i>Dorycnium pentaphyllum</i>	Papilionàcies	Socarrell
<i>Echium</i> sp.	Boraginàcies	-
<i>Ephedra fragillis</i>	Efedràcies	Ginesta borda
<i>Erica multiflora</i>	Ericàcies	Xiprell
<i>Eryngium campeste</i>	Umbel·líferes	Card gírgoler
<i>Euphorbia dendroides</i>	Euforbiàcies	Lletrera arbustiva
<i>Euphorbia exigua</i>	Euforbiàcies	Lletrera
<i>Euphorbia helioscopia</i>	Euforbiàcies	-
<i>Euphorbia pterococca</i>	Euforbiàcies	-
<i>Evax pygmaea</i>	Compostes	-
<i>Ficus carica</i>	Moràcies	Figuera
<i>Filago pyramidata</i>	Compostes	Herba de borm
<i>Foeniculum vulgare</i>	Umbel·líferes	Fonoll
<i>Fumana laevipes</i>	Euforbiàcies	-
<i>Fumana thymifolia</i>	Euforbiàcies	-
<i>Galactites tomentosa</i>	Compostes	Card trompeter
<i>Galium murale</i>	Rubiàcies	-
<i>Galium</i> sp	Rubiàcies	-
<i>Geranium columbinus</i>	Geraniàcies	-
<i>Geranium molle</i>	Geraniàcies	Gerani
<i>Geranium purpureum</i>	Geraniàcies	Güelles salades
<i>Geranium rotundifolium</i>	Geraniàcies	Suassana
<i>Gladiolus illyricus</i>	Iridàcies	Espadella
<i>Hedysarum spinosissimum</i>	Papilionàcies	Clover bord
<i>Hippocrepis unisiliquosa</i>	Papilionàcies	-
<i>Hyoseris radiata</i>	Compostes	Queixal de vella
<i>Hypericum balearicum</i>	Guttiferae	Estepa joana
<i>Hypochoeris achyrophorus</i>	Compostes	-
<i>Iris pallida</i>	Iridàcies	-
<i>Koeleria phleoides</i>	Gramínies	-
<i>Lagurus ovatus</i>	Gramínies	Cua de ca
<i>Lathyrus aphaca</i>	Papilionàcies	Gerdell
<i>Lathyrus</i> sp	Papilionàcies	-
<i>Lathyrus sphaericus</i>	Papilionàcies	-
<i>Launaea cervicornis</i>	Compostes	Socarrel
<i>Linum strictum</i>	Linàcies	Llinet estricte
<i>Lolium perenne</i>	Gramínies	-
<i>Lonicera implexa</i>	Caprifoliàcies	Xuclamel
<i>Lotus edulis</i>	Papilionàcies	-
<i>Lotus ornithopodioides</i>	Papilionàcies	Banya de cabra
<i>Lotus tetraphyllum</i>	Papilionàcies	Trèbol de quatre fulles
<i>Malva parviflora</i>	Malvàcies	Malva de fulla petita
<i>Medicago mínima</i>	Papilionàcies	-
<i>Medicago orbicularis</i>	Papilionàcies	Trèvol d'estormia
<i>Medicago polymorpha</i>	Papilionàcies	Trèvol de llepassa

Nom científic	Família	Nom popular
<i>Mercurialis annua</i>	Euforbiàcies	Malcoratge
<i>Muscari comosum</i>	Liliàcies	Cap blau
<i>Olea europaea</i>	Oleàcies	Ullastre o revell
<i>Ononis minutissima</i>	Papilionàcies	-
<i>Ononis reclinata</i>	Papilionàcies	-
<i>Ophrys tenthredinifera</i>	Orquidàcies	Mosca vermella
<i>Orphys vermixa</i>	Orquidàcies	Sabatetes
<i>Opuntia ficus-indica</i>	Cactàcies	Figuera de moro
<i>Ornithogalum narbonense</i>	Liliàcies	Pipiu blanc
<i>Orobanche minor</i>	Orobancàcies	-
<i>Oryzopsis coerulescens</i>	Gramínies	-
<i>Osyris alba</i>	Santalàcies	Ginesta de bolletes vermelles
<i>Pallenis spinosa</i>	Compostes	Ull de bou
<i>Papaver hybridum</i>	Papaveràcies	Rosella
<i>Petroselinum crispum</i>	Umbel·líferes	Julivert
<i>Phagnalon rupeste</i>	Compostes	Herba santa de penyal
<i>Phagnalon saxatile</i>	Compostes	Herba morenera
<i>Phillyrea angustifolia</i>	Oleàcies	Aladern de fulla estreta
<i>Phragmites communis</i>	Gramínies	Canyet
<i>Pinus halepensis</i>	Pinàcies	Pi
<i>Pistacia lentiscus</i>	Anacardiàcies	Mata
<i>Plantago lagopus</i>	Plantaginàcies	Herba de cinc nirvis
<i>Plantago lanceolata</i>	Plantaginàcies	Plantatge de fulla estreta
<i>Polygala rupestris</i>	Plantaginàcies	-
<i>Polypodium cambricum</i>	Polipodiàcies	Polipodi
<i>Prunus dulcis</i>	Rosàcies	Ametller
<i>Quercus coccifera</i>	Fagàcies	Coscoll
<i>Quercus ilex</i>	Fagàcies	Alzina
<i>Reichardia picroides</i>	Compostes	Coscònia
<i>Rhamnus alaternus</i>	Ramnàcies	Llampúdol
<i>Rosmarinus officinalis</i>	Labiades	Romaní
<i>Rubia peregrina</i>	Rubiàcies	Rotgeta
<i>Rubus ulmifolis</i>	Rosàcies	Romaguer o abatzer
<i>Rumex intermedius</i>	Poligonàcies	Saladet
<i>Ruscus aculeatus</i>	Liliàcies	Cirerer de Betlem
<i>Ruta angustifolia</i>	Rutàcies	Ruda
<i>Sagina maritima</i>	Cariofil·làcies	-
<i>Scandix pecten-veneris</i>	Umbel·líferes	Filabarba
<i>Scorpiurus muricatus</i>	Papilionàcies	-
<i>Sedum sediforme</i>	Crassulàcies	Crespinella groga
<i>Serapias lingua</i>	Orquidàcies	Galls
<i>Sideritis romana</i>	Labiades	Espinadella petita
<i>Silene secundiflora</i>	Cariofil·làcies	-
<i>Silene vulgaris</i>	Cariofil·làcies	Colís
<i>Silybum marianum</i>	Compostes	Card gallofer
<i>Sisymbrium officinale</i>	Crucíferes	Eríssim
<i>Smilax aspera</i>	Esmilacàcies	Aritja
<i>Smyrniolum olusatrum</i>	Umbel·líferes	Aleixandri
<i>Soladinu limonium ssp</i>		
<i>Solanum linneanum</i>	Solanàcies	Tomatiguera borda
<i>Solanum nigrum</i>	Solanàcies	Pebre di'ase
<i>Sonchus terrerimus</i>	Compostes	Lletsó
<i>Stipa capensis</i>	Gramínies	Rompsac

Nom científic	Família	Nom popular
Tamarix ssp	Ulmàcies	Tamarell
Tamus communis	Dioscoreàcies	Corriola de cavall
Teucrium chamaedrys	Labiades	Alzineta
Teucrium polium	Labiades	Herba de Sant Ponç
Thesium humile	Santalàcies	-
Thypha ssp	Tifàcies	Bova
Torilis leptophylla	Umbel·líferes	-
Trifolium campestre	Papilionàcies	Trèvol
Trifolium stellatum	Papilionàcies	Corona de Crist
Umbilicus rupestris	Crassulàcies	Capellet de teulada
Urginea maritima	Liliàcies	Ceba marina
Urospermum dalechampii	Compostes	Morro de porc
Urospermum picroides	Compostes	Morro de porc
Valantia muralis	Rubiàcies	-
Valerianella microcarpa	Valerianàcies	Lletugeta
Vicia tetreaperma	Papilionàcies	Veça